14042025-DIS-04_Layout 1 4/14/2025 1:21 AM Page 1

నేడు అంబేద్కర్ జయంతి

చె లి మె

తెలంగాణ ప్రజలకు భాష ఓ పిలుపు మాత్రమే కాదు. చరిత్ర మారినా చెదరని అస్తిత్వం. అందుకే తెలంగాణ ఘన సాహిత్యానికి పెద్దపీట వేస్తూ చెలిమెను నిర్వహిస్తున్నది మన పత్రిక. అలిసిసొలసిన వేళల్లో కళారూపాలైనా, పోరుబాటల్లో పాటలా మారినా, ఆత్మగౌరవాన్ని కథతో నినదించినా... తనదైన శైలి తెలంగాణది. ఆ సాహిత్యంలో మీకు ఎలాంటి అభిరుచి ఉన్నా, కలాన్ని కదిలించండి. ఆసక్తిగా, సూటిగా తెలంగాణ సాహిత్యానికి సంబంధించిన రచనలు చేయండి... editpage@ntnews.com

ఊపిరి

దళిత గుండెలో జ్వాలై నీవు
కులం కొరడాతో కొట్టిన గాయాల్లో
అణచివేత చీకటి అంచుల్లో
ఎవరు నీవు? దళిత గళానికి గొంతై
సమర శంఖం ఊదిన అంబేద్కర్ నీవు!

మట్టిలో మునిగిన మానవత్వానికి
నీ కలం రెక్కలు తొడిగింది
మందిర గడపలు మూసిన చోట
హక్కుల రాజ్యాంగం రాసిన యోధుడవు!

మనువాద గోడలను కూల్చడానికి
నీ గొంతు గర్జనై మార్మోగె
చావుకి చేరిన చేతులకు
విద్యా దీపం, స్వేచ్ఛా ఊపిరి ఇచ్చావు!

దళిత బిడ్డల కన్నీటి గాథలో
నీ పోరాటం ఒక నీలి ఆకాశం
అస్పృశ్యత అంటూ అడ్డుకున్న చోట
మానవ గౌరవ గీతం ఆలపించావు!

ఈ రోజు నీ ఆశయం నా రాగాల్లో
సమత జెండా నా గుండెలో
కలిసి నడిచే దారిలో, ఒకరినొకరు గౌరవిస్తూ
దళిత హక్కుల కోసం,
న్యాయం కోసం పోరాడతాం!

రాము కోలా
9849001201

గుబాళిస్తున్న తెలంగాణ పల్లె పదం

1980వ దశకంలో 'ప్రతిఘటన' అనే సినిమా విడుదలైంది. విజయశాంతి అద్భుత నటనతో పాటు కోట శ్రీనివాసరావు విలనిజం, తెలంగాణ భాషలో ఆయన చెప్పే డైలాగులు ప్రేక్షకులను విపరీతంగా ఆకట్టుకున్నాయి. సినిమా సూపర్ హిట్ అయింది. కానీ, ఆ తర్వాత తెలంగాణ మాండలికానికి దుర్గతి పట్టింది.

అనేక తెలుగు సినిమాల్లో విలన్లకు మాత్రమే తెలంగాణ మాండలికాన్ని పరిమితం చేసి, అది కూడా కృత్రిమమైన యాసతో పలికించడం పరిపాటి అయ్యింది. అత్యంత పురాతన వారసత్వం కలిగిన తెలంగాణ మాండలికాన్ని తద్వారా అపహాస్యం చేశారు. ఆ కాలంలో ఆ చిత్రాలను చూసిన ఆంధ్రా సోదరులు తెలంగాణ అంతా ఇలానే మాట్లాడుకుంటారని అనుకునేవారు. ఆ తర్వాత ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం, ఆ తర్వాత తెలంగాణ సాహితీవేత్తల రచనలు తెలంగాణ మాండలికాన్ని తిరిగి నిలబెట్టాయి. ఆ ఉద్యమాల్లో తెలంగాణ పల్లె పదం జీవనది అయ్యి ప్రవహించింది. గద్దర్, గోరేటి వెంకన్న, అందెశ్రీ, దేశపతి శ్రీనివాస్ ఇంకా అనేకమంది యువ సాహితీవేత్తల పల్లె పదం ఉద్యమగానమై నిలిచింది. వారిచ్చిన స్ఫూర్తి కావచ్చు, నేడు యూట్యూబ్‌లో ప్రపంచంలో అత్యధికంగా వీక్షించిన పాటలలో 'రాను బొంబైకి రాను..' అనే తెలంగాణ జానపద పాట ఐదో స్థానంలో నిలిచింది. రాము రాథోడ్, ప్రభ ఆలపించిన ఈ పాట యూట్యూబ్‌లో వైరల్ అవుతున్నది. పాలమూరు వాసి అయిన రాము ఈ పాటను రాశారు.

> ఒకప్పుడు వెక్కిరించిన భాషకు నేడు యావత్ ప్రపంచం పట్టం కట్టిందనడానికి ఈ పాటే ఓ నిదర్శనం. ఈ పాటలో హంగులు, ఆర్భాటాలు లేవు. పాండిత్య ప్రకర్ష లేదు. గ్రామీణ తెలంగాణ పదాలలో ఇద్దరు తెలంగాణ ప్రాంత ప్రేమికుల మధ్య సంభాషణగా సాగిపోతుంది.

ఈ పాట ఎంత ప్రాచుర్యం పొందిందంటే దీనిపై చేసిన రీల్స్‌కు లక్షల్లో వ్యూస్ వస్తున్నాయి. ముఖ్యంగా బాలీవుడ్ పాటలకు డాన్స్ వేసి విశేష ప్రాచుర్యం పొందిన టాంజానియా దేశస్థుడు కిల్‌పాల్, జపాన్ మహిళలూ ఈ పాటపై నృత్యం చేస్తున్నారు. ఈ పాటలో ఇద్దరు ప్రేమికుల మధ్య సరస సంభాషణలు, తెలుగు గ్రామీణ పదాలు భాషాప్రాంత భేదాలు లేకుండా ఆకట్టుకుంటున్నాయి. తెలంగాణ పల్లె పదం ఇక్కడ ప్రధాన ఆకర్షణ. ఈ పాటలో ప్రియుడు తన ప్రియురాలిని నికార్సైన తెలంగాణ పదాలతో 'అద్దాల మేడలున్నయే.. మేడల్లో మంచి చీరలుఉన్నయే.. చీరంచు రైకలున్నయి.. కొనిపిస్తా నాతో బొంబాయి రాయే..' అని అంటాడు. ఇక్కడ తెలంగాణ పదాల నిగారింపు 'రైకా', 'చీరంచు' లాంటి మాటలు వాడారు. 'సాలు అయ్యా సాలు', 'సాలు నీ ఝూటా మాటలు', 'సాలు నీ కుర్ర కోతలు' అని ప్రియురాలు చెప్పే పదాలతో తెలంగాణ జాణతనం ఒక మెరుపు మెరిసింది. గ్రామీణ తెలంగాణలో 'సాలు తీయ్', ఝూటా , 'కోతలు' అనే పదాలు విరివిగా వాడతారు. 'పిల్లా' అని ప్రియుడు చిలిపిగా పిలిస్తే 'పోలగా' అని ఆమె గడుసుగా సమాధానం ఇస్తుంది. ఇది తెలంగాణ ఆత్మీయ, అమాయక సంభాషణకు అద్దం పడుతున్నది. 'నేను బొంబాయికి రాను ఆగం గాను..' అని అమ్మాయి అంటుంది. ఇక్కడ 'ఆగం' అనే అచ్చ తెలుగు పదాన్ని ఉపయోగించుకున్నాడు రచయిత. ఈనాటికి తెలంగాణలో 'ఆగం' అనే మాటకు ఔచిత్యం ఉంది. రచయిత పాలమూరు వాడు కాబట్టి తన యాస, భాషకు పట్టం కట్టాడు. ప్రియురాలిని 'పాలమూరి పంచవన్నెవే', 'పైస కట్నం నేనొల్లనంటినే' అని అంటాడు. పాలమూరు జిల్లాకు పరిమితమైన 'వల్లను' అనే మాటను అందంగా వాడుకున్నాడు. కొంచెం గ్రాంథికం అయిన ప్రాణం అనే పదం కాక 'పానం' అనే అచ్చ తెలంగాణ పదాన్ని వాడుకున్నాడు. అచ్చ తెలంగాణ పదాల శబ్దం వినసొంపుగా ఉంటుంది.

ముఖ్యంగా 'శారద కాంద్ర' పాటలలో తెలంగాణ శబ్ద సౌందర్యం ప్రకాశిస్తుంది. అదే కాకుండా 'గంగిరెద్దుల' వాళ్లు పలికే తెలంగాణ అలతి పదాలు గాఢమైన ఆధ్యాత్మిక అనుభూతితో పాటు శబ్దనుడికార ధ్వని ఆస్వాదింపజేస్తాయి. పశువులను 'జీవాలు' అని, చనిపోవడాన్ని 'జరిగిపోవడం' అనే తాత్విక పదాలు తెలంగాణ పదకోశంలో ఉన్నాయి. తెలంగాణ భాష ప్రాచీన తెలుగు సాహిత్య పదాలు నిలుపుకొన్నదని భాషా శాస్త్రవేత్తలు ఏనాడో అంగీకరించారు. ఇప్పుడు వాడుతున్న 'అన్నం' అనే పదం సంస్కృత పదం. 'బువ్వ' అనేది అచ్చ తెలుగు పదం. అలాగే పెయ్యి (శరీరం), మొగులు (మబ్బులు), గొళ్లెం, కొలువు.. ఇవి నన్నయతో పాటు అనేకమంది ప్రాచీన కవులు వాడిన పదాలు.

> భౌగోళికంగా తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రం కాకముందు సినారె, దాశరథుల వారసత్వం ఉన్నప్పటికీ తెలంగాణ కవులు ఈ పదాలను వాడటానికి సంశయించేవారు. కానీ అనతికాలంలో ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమంలో పాటలకు అచ్చ తెలంగాణ పదాలు ప్రాణం పోశాయి. ఈ మాండలికంలో అలవోకగా చేరిన ఉర్దూ పదాలు కూడా అందంగా ఒదిగిపోయాయి.

ఈ పరంపరలో తెలంగాణ యాసతో బిత్తిరి సత్తి, పల్లె రాములు, సదానందం, కొమరం వంటి వారు తమ ప్రతిభతో మరింత వన్నెతెచ్చారు. పత్రికారంగంలో 'నమస్తే తెలంగాణ' పత్రిక తెలంగాణ భాషకు పట్టం కట్టి తన వంతు కృషి చేసింది. ఈ నేపథ్యంలోనే చాలామంది ఔత్సాహిక గాయకులు తెలంగాణ భాషా సౌందర్యాన్ని ఇనుమడింపజేస్తూ రాసిన అనేక పాటలు సామాజిక మాధ్యమాల్లో కొత్త హుషారును తీసుకువచ్చాయి. అంతకుముందు మంగ్లీ, కనకవ్వ, మధుప్రియ పాటలు విశేషంగా ఆకర్షిస్తే.. జానపద గాయని రచించి పాడిన 'ఓ పిల్లగా వెంకటేశా..' పెను సంచలనం సృష్టించింది. 'నేను రాను బొంబాయి' పాట కంటే ముందు ఈ పాట యూట్యూబ్‌ను ఒక ఊపు ఊపింది. ఇటీవల జానపద గాయని మల్లమ్మ పాడిన 'ఎర్ర ఎర్రని రుమాలు గట్టి..' పాట సంచలనం సృష్టించింది. ఈ పాటను రాజేంద్ర కొండా రచించారు. ఇలా పల్లె పాటలకు పట్టగట్టడం జానపద గాయకులకు స్ఫూర్తిదాయకం. మన పొరుగు దేశమైన పాకిస్థాన్‌లో 'కోక్' స్టూడియో నుంచి వచ్చిన 'పసూరి' అనే పాట ప్రపంచవ్యాప్తంగా జనాదరణ పొందినప్పుడు.. భారత్ నుంచి కూడా అటువంటి పాట ఒకటి వస్తే బాగుండు అని అనుకున్న దశలో మన తెలంగాణ జానపద పాట ఆ లోటును తీర్చింది.

ఏ భాష అయినా తక్కువ, ఎక్కువ అని ఉండవు. ప్రతి భాషలో ఒక తెలియని సొగసు ఉంటుంది. కృత్రిమత్వం లేకుండా భాషలో నుడికారాన్ని ప్రదర్శిస్తే ప్రతి భాష, యాస అందంగా ఉంటాయి. మనసును దోచుకుంటాయి. ఇప్పుడు తెలంగాణ జానపదం విశ్వవ్యాప్తమైంది. వెక్కిరించిన చోట తిరిగి గౌరవంగా తలెత్తుకుంది. భాషాభిమానులందరూ తెలంగాణ నుడికార సౌందర్యానికి జేజేలు పలుకుతుంటే ఆ నుడికారం కాళోజీ ఆత్మకు నేడు ప్రణమిల్లుతున్నది. ■

చంద్రశేఖర్
7506013691

మౌనభాష

నీలోన నాలోన లోలోన చెలరేగు
భావాలు, బంధాలు బాపు భాష
నిత్యమై సత్యమై నిరుపమానమయిన
ఆత్మ తత్వము దెల్పు అసలు భాష

అంతటా వ్యాపించి అంతటికిని మించి
ఆద్యమనంతమై అలరు భాష
అంతరంగమునందు అలరారు దీపమున్
పట్టి చూపెడు నట్టి భవ్య భాష

భాషలెన్నియున్న పలుకలేని పలుకు
వెలికిదెచ్చి మదిని వెలుగు భాష
ఋషిగణములకెల్ల ఋతముగా వినిపించి
మనిషి తీరు మార్చు మౌనభాష

మౌన భాష కన్న మహిలోన యితరమ్ము
వెదకి చూడ లేము వేగిరముగ
మౌనమందు మనసు మహిమాన్వితంబగు
నిశ్చలముగ నిలిచి నియతి నిచ్చు

మౌనమె యాభరణమ్మౌ
మౌనమె ఆలంబనమగు మనుషుల కెపుడున్
మౌనమె గానము ధ్యానము
మౌనమె తుద వరకు నిల్చు మాన్యత గల్గున్

పసిపాప నవ్వులో పరిమళించెడి భాష
యోగి హృదయమున మ్రోగు భాష
మేధోమథనమందు మెల్లగా కదలాడి
క్రొంగొత్త విషయాలు కూర్చు భాష

కవిలోకములకెల్ల కల్పనలందించి
వేలాది భావాల వెలుగు భాష
చిత్రకారుడి చిత్త చిత్రమై ప్రభవించి
వర్ణవైవిధ్యమై వరలు భాష

గాయకుల మదిలో సరిగమల మీటి
పాటయై ప్రవహించెడు ప్రథమ భాష
శిల్పి మానసమందు వసించి మించి
మాన్యశిల్పమై వెలుగొందు మౌనభాష

డాక్టర్ చెప్పెల
హరినాథశర్మ
9963460399

'నెరుసు' అనగా 'పలుగురాళ్ల పొడి' అని నిఘంటువు అర్థం. రైతులు మొలక చల్లడానికి ముందు అలుకుడు బోనం చేసి, పలుగురాళ్లను ఏరుకొచ్చి, శుభ్రంగా కడిగి, పసుపుతో పుదిచ్చి, కుంకుమబొట్లు పెట్టి, కొబ్బరికాయను కొట్టి సేద్యాన్ని పండుగగా మొదలుపెడతారు. ఇది అచ్చమైన ప్రాకృతిక స్థానిక ఆధ్యాత్మికత.

నెరుసు పూసుకున్న మెరుపులాంటి విమర్శ

డాక్టర్ తండు కృష్ణకౌండిన్య రాసిన 'నెరుసు' విమర్శవ్యాసాల సంపుటిలో బహుజన దృక్పథం, తెలంగాణ పోరాట అస్తిత్వం ప్రధానంగా కనిపిస్తాయి. బహుజన సాహిత్యానికి నెరుసు పూసి పదునుపెట్టిన మెరుపు వ్యాసాలు ఇందులో ఉన్నాయి. నెరుసు శీర్షికలో గొప్ప బహుజన తాత్వికత, స్ఫూర్తి ఉన్నాయి. గీతకత్తిని పదును పెట్టడానికి గౌడు బొడ్లో నెరుసు బద్ద లేదా చిడతబద్ద ఉంటుంది. దీనిని కుంకుడుచెట్టు కలపతో చేస్తారు. తెల్లటి పలుగురాళ్లను ముక్కలుగా చేసి, నెరుసు బండపై మెత్తగా దంచుతారు. ఈ రాతిపొడిని నెరుసు అంటారు. తండు కృష్ణకౌండిన్య బహుజన సాహిత్యాన్ని ఇరుసుగా, శాస్త్రీయ అలంకారిక విమర్శా పద్ధతులనే నెరుసును వాడి సునిశితమైన విమర్శామొగిని చేరారు. కర్మ సిద్ధాంతం కాదు, బతుకు సిద్ధాంతం కావాలని... తల రాతలు కాదు, బతుకు రాతలు మారాలని చెప్పిన మహాత్మా జ్యోతిబా పూలేపై వనపట్ల సుబ్బయ్య రాసిన దీర్ఘకవిత 'బహుజన బావుటా'పై దీర్ఘకవితా లక్షణాలైన ఏక వస్తురూపం, సుదీర్ఘత, ప్రవాహగుణం, భాషాసారళ్యం గురించి అవసరానికి తగినట్టుగా కౌండిన్య చక్కగా విశ్లేషించారు. కవిత్వం ద్వారా ప్రకృతిని చిత్రించడంలో దిట్ట మునాసు వెంకట్ అని 'సరికొత్త కవిత్వానికి చిరునామా మెద'లో పేర్కొన్నారు.

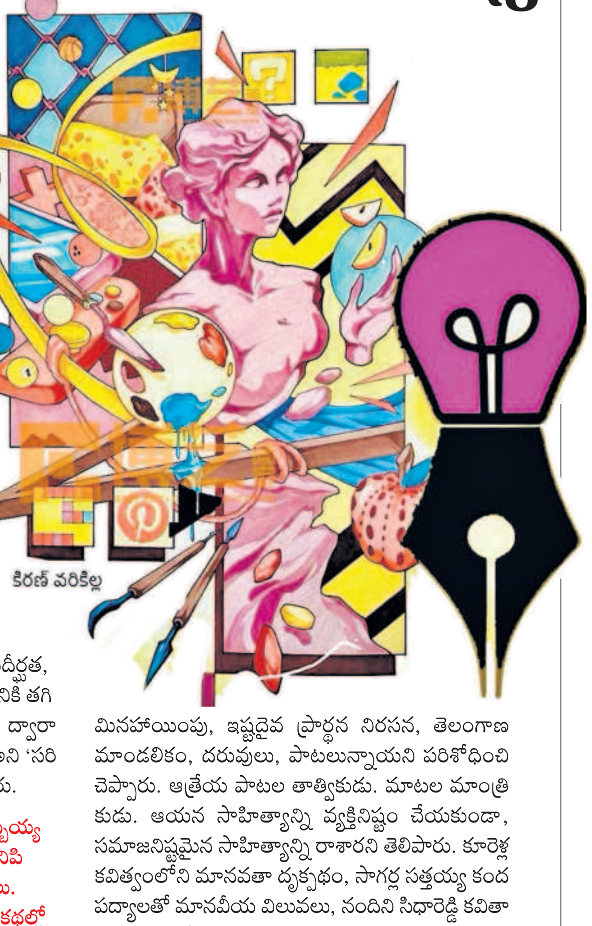

కిరణ్ వరికిల్ల

> బీఎస్ రాములు, వల్లంపాటి వెంకట సుబ్బయ్య లాంటి వాళ్లస్థాయి కృషి ఈ పుస్తకంలో కనిపిస్తుంది. మేరెడ్డి యాదగిరిరెడ్డి మట్టికథకులు. ఈయన మట్టికథలు, కొలిమి, బొడ్రాయి కథల్లో పేదరికం, కరువు, మూఢ నమ్మకాలతోపాటు రచయిత అలంకారిక ప్రయోగాన్ని విశ్లేషించారు. శీలం భద్రయ్య రాసిన 'లొట్టపీసు పూలు' కథల్లోని బహుజన అస్తిత్వాన్ని రచయిత విలక్షణ పదప్రయోగాలనూ పట్టి చూపించారు.

దేవులపల్లి కృష్ణమూర్తి రాసిన బయటి గుడిసెలు నవలలో మొండిజాతి జీవితాల్లో నమ్మకాలను 'అట్టడుగు వర్గాల జీవన ప్రతిబింబం' పేరుతో వ్యాసం రాశారు. విజయం శాశ్వతం కాదని, పోరాటమే శాశ్వతమనే వట్టికోట జీవితం, సాహిత్యం గురించి రాసిన వ్యాసంలో సూత్రీకరించారు. బహుజన కవితోద్యమంలో నీలగిరి సాహితీ వృక్షమందించిన సాహిత్య ఫలం పగడాల నాగేందర్ అని 'మొగురం'పై అధివిమర్శవ్యాసంలో రాశారు.

నిజాం నిరంకుశత్వానికి నిలువెత్తు దర్పణం గుర్రం బుచ్చిరాములు రాసిన యక్షగానం 'వీర తెలంగాణ'. ఇందులో నవీన రచనా ప్రయోగాలైన గణపతిస్తుతి మినహాయింపు, ఇష్టదైవ ప్రార్థన నిరసన, తెలంగాణ మాండలికం, దరువులు, పాటలున్నాయని పరిశోధించి చెప్పారు. ఆత్రేయ పాటల తాత్వికుడు. మాటల మాంత్రికుడు. ఆయన సాహిత్యాన్ని వ్యక్తినిష్ఠం చేయకుండా, సమాజనిష్టమైన సాహిత్యాన్ని రాశారని తెలిపారు. కూరెళ్ల కవిత్వంలోని మానవతా దృక్పథం, సాగర్ల సత్తయ్య కంద పద్యాలతో మానవీయ విలువలు, నందిని సిధారెడ్డి కవితా హృదయం, ఏనుగు నరసింహారెడ్డి తెలంగాణ రుబాయీల కవిత్వ విశిష్టత, సవివరంగా విశ్లేషించారు. పిల్లల కోసం వ్యవహారభాషలో కథలు రాసిన అరుదైన కథకుడు పెండెం జగదీశ్వర్ అని పేర్కొన్నారు. పెరుమాళ్ల ఆనంద్ రెక్కవిప్పిన బాల్యం పిల్లల కవితల్లో అనుభూతి, సందేశం, మానవత, ఆలోచనాత్మక కవితలను వివరించారు.

ప్రత్యేక తెలంగాణ ఆకాంక్ష నిండిన కవులు జూలూరు గౌరీశంకర్ దీర్ఘకవిత జూలూరి పథం, సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి తెలంగాణ అస్తిత్వ సాహిత్యం, కరీంనగర్ కవుల సంకలనం వల్లుబండ, అల్లం నారాయణ ప్రాణహిత వ్యాసాలు, సుంకర రమేష్ తెలంగాణ కవిత, కోమటిరెడ్డి బుచ్చిరెడ్డి కవితాసంకలనం ఢమరుకం. తెలంగాణ నేలలో ఆధ్యాత్మికత, తాత్వికత ఉంది. కౌండిన్య తండ్రి అచలగురువు. ఆ ప్రభావం పోతులూరి వీరబ్రహ్మం కాలజ్ఞానం ఆధ్యాత్మికత వ్యాసంలో ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది. ఇందులో కాలజ్ఞాన మార్మికతను అర్థం చేసుకోవాల్సిన తీరు, సంఘ సంస్కరణ, ఆధ్యాత్మికతను చక్కగా విశ్లేషించారు. ■

శీలం భద్రయ్య
98858 38288

జాతరలు... ఊరేగింపులే ...!

అతనంటాడు నా భాష వేరు,
నా సంస్కృతీ వేరు
మరొకతనంటాడు–
నా సాంప్రదాయం
వేరు, నా కట్టుబొట్టు వేరు
ఒకడు మతం దేహానికి
చుట్టుకొని తిరుగుతుంటాడు
మరొకడు కులం తుండుగుడ్డను
భుజంపై మోస్తూ వుంటాడు
వారి వారి నీడలు
వారినంటిపెట్టుకునే ఉంటాయి
ఆత్మలు మాత్రం దేహాలను వదిలి
మర్రి ఊడల్ని ఊయలగా
చేసుకుంటాయి
ఇప్పుడు–వాడ వాడలో, వీధి వీధిలో
శవాల జాతరలే, ఊరేగింపులే

డాక్టర్
రూప్ కుమార్
డబ్బీకార్
99088 40186

పురస్కారం

నెలపొడుపు సాహిత్య సాంస్కృతిక వేదిక నిర్వహించిన కందికొండ రామస్వామి స్మారక జాతీయ పురస్కారం–2024కు కథా రచయిత్రి శ్రీఊహ రచించిన 'బల్కావ్' కథల సంపుటి ఎంపికైంది. పురస్కారంతోపాటు రూ.10 వేల నగదు, జ్ఞాపికను త్వరలో అందజేసి సత్కరించనున్నట్టు నెలపొడుపు అధ్యక్ష, కార్యదర్శులు వనపట్ల సుబ్బయ్య, వహీద్ ఖాన్ తెలిపారు.

సాహితీ పురస్కారం

నెల్లూరు జిల్లాలోని గోవిందరాజు సీతాదేవి సాహితీ వేదిక నిర్వహించిన గోవిందరాజు సీతాదేవి జాతీయ స్థాయి సాహితీ పురస్కారం–2024 విజేతలను ప్రకటించారు. నవలా విభాగంలో ఆర్సీ కృష్ణస్వామిరాజు రచించిన 'మేకల బండ', కథా సంపుటి విభాగంలో కేప మునిసురేష్ పిళ్లై రచించిన 'గారడీవాడు' ఎంపికయ్యాయి. త్వరలో పురస్కారాలను ప్రదానం చేయనున్నట్టు సాహితీ వేదిక వ్యవస్థాపక అధ్యక్షురాలు గోవిందరాజు సుభద్రా దేవి తెలిపారు.

మట్టి పరిమళాన్ని తన గుండెలనిండా శ్వాసిస్తాడాయన. 'భూమి స్వప్నా'న్ని గాంచి, 'దివిటీ' పట్టుకొని 'నాగేటిచాలల్ల' తిరుగుతూ పరవశించి పాటలు పాడుకుంటాడు. సాకారం పొందిన తెలంగాణ అస్తిత్వాన్ని తన గుండెలనిండా నింపుకొని ఆనందడోలికల్లో తేలిపోతాడు. తెలంగాణ తల్లి మురిపెంపు బిడ్డడైన ఆయన పరిచయం ప్రత్యేకంగా అవసరం లేదు. ఆయనే బందారం కవి మందారం నందిని సిధారెడ్డి. పుట్టి పెరిగిన మట్టిని, కలబోసుకున్న అనుభూతులను, జ్ఞాన సంపదను అందించిన అనుభవాలను మననం చేసుకుంటూ వాటిని 'బందారం కథలు'గా పుస్తకాన్ని వెలువరించారు.

పల్లీయుల జీవన చిత్రం 'బందారం కథలు'

'మూసీ' సాహిత్య మాసపత్రికలో గత రెండు సంవత్సరాలు ధారావాహికంగా వచ్చిన 24 కథల సమాహారం ఈ పుస్తకం. ఇందులో సంఘటనలు, సన్నివేశాలు, పాత్రలు అన్నీ 'బందారం' గ్రామ కేంద్రబిందువుగా సాగుతాయి. మొదటి కథ 'మా వూరి తీరు'లో ఊరి దేవత అయిన సారగమ్మను మీసాల మల్లయ్య అడవి నుంచి తీసుకొచ్చే వైనం చూపరులకు వెన్నులో వణుకు పుట్టిస్తుంది. సారగమ్మ కోసం తెచ్చే సంద్రకద్రను బండి మీద పెట్టుకొని ఎడ్ల స్థానంలో పులులను, పగ్గాల స్థానంలో పాములను పట్టి తీసుకొచ్చిన మీసాల మల్లయ్య వీరత్వం వర్ణించడానికి వీలులేనిది.

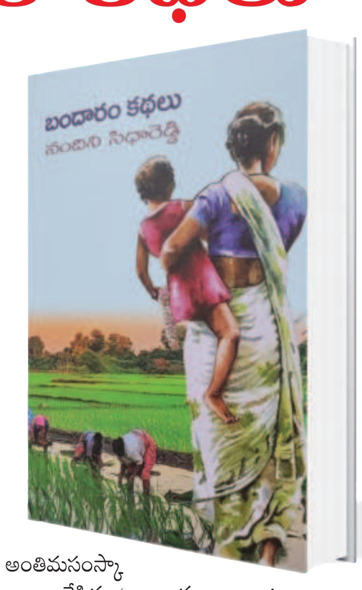

> 'చెడ్డగడియ' అనే కథలో పాపయ్యను మంత్రగాడిగా భావించి, జయమ్మను చంపింది అతడేనని నిర్ధారించి, ఈడ్చుకొచ్చి ఊరిసాక్షిగా కొట్టి చంపడం ఆనాటి మూఢవిశ్వాసాలకు అద్దం పడుతుంది. 'నా తప్పు జెప్పకుంట ఈ జులుమేందయ్యా? ఈ తన్నుడేందయ్యా' అని కాళ్లావేళ్లా బతిమాలిన పాపయ్య మాటలు పాఠకులకు కన్నీళ్లు తెప్పిస్తాయి.

అంతిమసంస్కారాలు చేసిన 'ఋణానుబంధాలు', ఆనాటి కరణీకపు దొరతనాల గురించి చెప్పే 'గడీవాసం', 'జాయిజాదు', 'నన్నె జీవులు', 'ఒక చీకటి రాత్రి' వంటి కథలు పాఠకులను ఊపిరి బిగబట్టి చదివిస్తాయి. నిలువరించకుండా చదివించే గుణం ఈ కథల్లో పుష్కలంగా ఉంది.

ఆ ఊళ్లో వజ్రక్క తొమ్మిదవ యేట పెళ్లయి, పదవయేట వైధవ్యాన్ని పొందిన దురదృష్టవంతురాలు. సంసారసుఖం ఎరుగని అమాయకురాలు. నిష్కల్మష మనస్కురాలై ఊరందరి కష్టసుఖాల్లో పాలుపంచుకుంటూ, అందరినీ అక్కున చేర్చుకుంటూ, పరమేశ్వరుని చింతనలో జీవితాన్ని గడుపుతున్న అమృతమూర్తి. 'మనసు పాడుగాను... మనసు' కథ ఆమెలో ఉన్నతత్వాన్ని తేటతెల్లం చేస్తుంది. ఒకనాడు కలలో పరమశివుని మగస్పర్శ తాకిన భావన ఆమెను ఆందోళనకు గురిచేస్తుంది. అపరాధభావన ఆమెను వెంటాడుతుంది. బాలునిగా ఉన్న సిధారెడ్డిని పిలిచి అతని ఎడమ కాలుతో తన గుండె మీద మూడుసార్లు తన్నించుకొని పరిహారం చేసుకున్నట్టుగా ఆమె భావించింది. పవిత్ర హృదయాంతరంగురాలైన ఆమె జీవితం ఆదర్శప్రాయం.

ఇంకా... ఇందులో తల్లి చెప్పిన మాట జవదాటక భార్యను కాపురానికి తీసుకెళ్లని అసమర్థుడైన భర్త గురించి చెప్పే 'కుంజీ', చనిపోయిన లేగదూడకు మనుషులకు చేసినట్టు

ఇవి కేవలం బందారం కథలు కావు, తెలంగాణ భాషా సంస్కృతులకు ప్రతీకలుగా నిలుస్తూ, ప్రజల్లోని అమాయకత్వానికి, అంధవిశ్వాసాలకు, మానవీయ అమానవీయ కోణాలకు, రాగద్వేషాలకు, ఆవేశాలకు, ఆదర్శాలకు, పట్టుబిగువులకు ప్రతిబింబాలుగా తెలంగాణ పల్లీయుల జీవన వైవిధ్యాలను అందించే చరిత్రలు. సందర్భాన్ని బట్టి వేమన, శేషప్ప కవుల పద్యాలను, వీరబ్రహ్మంగారి తత్త్వాలను ఉటంకించడం సిధారెడ్డి రచనాశిల్పానికి మచ్చుతునక. తెలంగాణ భాషాసౌందర్య విన్యాసం ఈ కథలకు మరింత వన్నె తెచ్చింది.

చినుకై కురిసి, చెరువై నిండి, రచ్చబండ ముచ్చట్లతో, ఇంటింటి కలతలకు కన్నీరు పెట్టే సిధారెడ్డి తన కథలతో ప్రతి ఎదను ఆర్ద్రంగా స్పృశిస్తారు. 'మా ఊరే నాకు మరపురాని ప్రపంచం. తవ్వినంత సంపద. తోడినంత సారం' అని చెప్పుకొన్న ఆయన కలం నుంచి ఇంకా అనేక రచనలు వెలువడి తెలంగాణ ఖ్యాతిని ఇనుమడింపజేయాలని కోరుకుందాం. ■

ధూళిపాళ అరుణ

యుద్ధం తర్వాత

చంపబడ్డవాళ్లది సగం ప్రదర్శన
గెలుపు కాలికి గాయం

సైనికుడెవరో చరిత్రకు ఎక్కడు
రాజ్యం పేరు మీదనే అతని శవం
చెలామణి అవుతుంది

రాజు మారినప్పుడల్లా
జనాకాంక్షలు
అవనతమవుతుంటాయి
రాజ్యం విస్తరించినప్పుడల్లా
పాతనీరు కొత్తనీటిని
మలిన పరుస్తుంటుంది

పక్షులు కొన్ని
కళేబరాలను శుభ్రం చేస్తాయి
అజీర్ణ వ్యర్థాలు
భూమిలోకి దిగి రహస్యాలను
మోస్తుంటాయి

యుద్ధం జరిగిన చోట
అట్టకట్టిన
రక్తపు మడుగులను
వర్షం కడిగివేస్తుంది
భూమి ఎరుపుని
చెట్లు మొలిచి పచ్చబరుస్తాయి

అయినా
యుద్ధం ఎప్పుడూ అసంపూర్ణం
నిప్పు ఆరిపోదు
కోటల చీలికల మీదుగా
నాలుకలు చాపుతుంటుంది

ప్రజలు
యుద్ధం వద్దని
వర్షం కోసం ఎదురుచూస్తుంటారు
చెట్లకు మొక్కుతుంటారు

అయినా
యుద్ధం ఎప్పుడూ అసంపూర్ణం
అది గొడ్డలిగానో
అగ్గిపుల్లగానో ఎదురొస్తూనే
ఉంటుంది
అనివార్య ఆధిపత్యం
నిరూపించుకొని వెళ్తూనే ఉంటుంది

దేవనపల్లి
వీణావాణి